

Inwijken: Een verhaal dat voorbij woorden reikt bewonen

*Vorig jaar zomer verhuisde ik naar een huis met een grote tuin.  
Deze lente is de eerste lente die we samen hebben mogen meemaken,  
de tuin en ik.*

*Het eerste levendige seizoen van elkaar leren kennen,  
wanneer alles nieuw en fris aanvoelt.  
Vol leven en belofte.*

*Elke week de verrassing van een nieuwe bewoner:*

*- Bitterzoet, Kornoelje, Viooltje, Wilde Jasmijn –*

*Elke dag het verlangen naar regen om mijn zaailingen in leven te houden:*

*- Rozemarijn, Sering, Oost-Indische Kers, Goudsbloem, Hop –*

*De opgedroogde plas achter in de tuin onthult nu  
kleine ledematen van plastic poppen, scherven van gebroken glas en lappen stof  
begraven in de kindertijd van kinderen die allang volwassen zijn geworden.*

*Generatie op generatie van zorg en verwaarlozing.*

*Nu: een droge donder rolt boven ons.*

*De vlier bloeit twee weken eerder dan het jaar ervoor.*

*Net als het jaar daarvoor.*

*Scheuren in de grond onder de den.*

*Wilde grassen groeien tot boven de knie om de aarde te bedekken.*

*Onbeschermd tegen zon en droogte,*

*als kwetsbaar menselijk weefsel.*

*Buiten zijn maakt dat ik tot een plek behoer, in plaats van dat ik haar beheer.*

*Buiten voel ik de betekenis van overvloed, schaarste, bloei, voeding, verval.*

*Hoe verandering kan leiden tot onherstelbaar verlies,*

*hoeveel er op het spel staat, hoe iets in mij diep verstoord raakt*

*wanneer zekerheden zoals seizoenen, cycli zelfs maar een beetje verschuiven.*

*Er verschuift iets in mij mee, ik verlies houvast,*

*een knagend gevoel dat er iets niet klopt.*

*Een verlangen naar herstel.*

*Ik hoop in hopen bijeen,*

*om de zaailingen die wij zijn*

*te sussen.*

Hoe luisteren we naar een verhaal? Luisteren we slechts naar de feitelijke inhoud? Of wordt het verhaal voltooid door andere elementen die gelijktijdig plaatsvinden? Misschien lezen we tussen de regels door, op zoek naar wat niet wordt gezegd, maar wel aanwezig is. Onze oren worden misschien aangetrokken door het ritme waarin het verhaal verteld wordt, de subtiele melodie van klinkers en medeklinkers, de spanning die verborgen zit in de interpunctie. Misschien luisteren we naar de beelden die onze eigen verbeelding oproept, en zien we het externe verhaal slechts als vertrekpunt van het verhaal dat in ons leeft.

Hoe luisteren we naar het verhaal van een voortdurend transformerende omgeving? Hoe gedragen we ons midden in een catastrofaal verhaal over onze eigen leefomgeving? Raken we verstrikt in angst, verlamming of ontkenning? Kunnen we ons luistervermogen oprekken tot voorbij zijn grenzen, en zo ruimte scheppen voor een ander soort luisteren? Misschien een luisteren dat plaats maakt voor een andere sensatie, een geheel nieuwe ervaring? Een bewuste poging om kracht te putten uit hoop door middel van verbeelding?

*Inwijken* vertelt het verhaal van klimaatverandering, gebracht door wetenschappers in de taal van wetenschappelijke data, maar vertaald via artistieke media als geluid en sculptuur. Door dit te doen, wordt het verhaal een zintuiglijke ervaring in plaats van een puur intellectuele, en ontstaan er nieuwe lagen van begrip en verbinding. *Inwijken* breekt het licht van onze waarneming door het prisma van de zintuigen. Wanneer we de plek die we bewonen benaderen als zinnelijke lichamen, kunnen er dan nieuwe dimensies van relatie en begrip ontstaan?

### **Stijn Demeulenaere**

In *Waterlopen* laat Stijn Demeulenaere ons luisteren naar vergeten of onzichtbare waterlopen in Brussel, waaronder de Zenne, delen van het kanaal en de Vogelzangbeek. De Zenne is berucht vanwege haar vervuilde staat. In de 19e eeuw werd de rivier ondergronds geleid in een poging het stadsleven in Brussel hygiënischer te maken. Eeuwen later verkeert de rivier nog steeds in slechte staat door lozingen van riool- en industrieel afval, al zorgt toegenomen bewustwording langzaam voor verbetering.

Door middel van field recordings wordt de rivier een levend organisme, een entiteit vol activiteit. Het leven boven en onder het wateroppervlak wordt hoorbaar gemaakt: een habitat voor vissen, insecten, mineralen, flora en mensen. Het perspectief wordt omgekeerd: in plaats van de rivier te zien als een decoratief element van de stad, wordt ze neergezet als de kern en het kloppende hart van al het leven eromheen. Hoewel de meeste waterlopen — op het kanaal na — hun functie in de stad grotendeels verloren hebben, blijven ze een hotspot en achtergrond voor vluchtige, pronkende en haast zwevende menselijke interacties. Meer dan een exacte field recording voegt de compositie baslijnen en hoge melodieën toe tot een volledig portret van het water — een eerbetoon.

Stijn verwijst naar de essays van Barry Lopez over het milieu en het werk van Ed Yong. In zijn boek *An Immense World* verkent Yong hoe menselijke waarneming slechts één manier is om de wereld te bekijken, en hoe andere zintuigen – zoals geur, elektromagnetische golven en andere fenomenen – nieuwe dimensies van perceptie kunnen ontsluiten. Want, aldus Yong (en in zijn kielzog Demeulenaere):

“De wereld waarnemen via andere zintuigen is pracht vinden in het vertrouwde, en het sacrale in het alledaagse.”

— E. Yong

### **Clara Levy**

Clara Levy ervaart de wereld via haar zesde zintuig: de viool. Ze transformeert geluidsopnames uit en rond de stad tot speculatieve opnames, uitgevoerd via lagen vioolklanken. Als een schilder met geluid verbeeldt ze het klankbeeld van een specifieke plek, documenteert en anticipeert ze op een mogelijke toekomst. De muzikale lagen bouwen zich op en brokkelen weer af, als een eroderend landschap. Voor *Residing* maakte ze *Fiddle Recording n°1*. Het werk is het resultaat van diepgravend onderzoek naar geluid als medium, én naar de omgeving. Hoe verhoudt een vaste opname zich tot een live uitvoering? Wat is de suggestieve kracht van geluid? In hoeverre kan een klank een beeld oproepen dat associatief is in plaats van representatief? Kunnen we naar een vioolstuk luisteren en het instrument volledig vergeten, en in plaats daarvan geluiden verbeelden die nog niet bestaan?

*Fiddle Recording n°1* is een woordspeling op *field recording* – het verzamelen en arrangeren van geluiden zonder per se muzikaal doel – en *fiddle*, het woord voor viool in de volksmuziek. Voor *Inwijken* presenteert Clara het werk in een quadrafonische opstelling die een gevoel van beweging oproept. Hoe ervaren we meeslepende vioolklanken die niet per se vertrouwd in de oren klinken? Kunnen we via ons lichaam het speculatieve geluid van een toekomstige stedelijke omgeving waarnemen? Clara's praktijk staat in de traditie van Christina Kubisch, die geluid gaf aan het onzichtbare (zoals elektromagnetische velden via audio wandelingen), en de potentie van muziek en klank blootlegde om werelden en toekomstige te verbeelden die ons lichaam nog niet kent.

### **Kevin Trappeniers**

Kevin Trappeniers is gefascineerd door het idee van *kantelpunten*: die momenten in de klimaatontwikkeling waarop herstel onmogelijk wordt. Hij zegt dat we collectief geconfronteerd worden met een tekort – of zelfs een falen – van de verbeelding: hoe kunnen we nadenken over het voorkomen van het ultieme kantelpunt - bijvoorbeeld gesymboliseerd door een brandende keuken - wanneer we eerst kleinere problemen of kantelpunten moeten aanpakken, zoals in datzelfde voorbeeld inbrekers in huis of een val van de trap? Hoe kunnen we onze verbeelding stimuleren om de situatie van

klimaatverandering te begrijpen op verschillende niveaus van urgentie, tijd en schaal? En als het even kan: hoe kunnen we toch nog hoop toelaten?

Voor *Residing* maakte Kevin een drieluik: de installatie *Hourglass* en de video en installatie *Floodline*.

*Hourglass* is een sculptuur die het smelten van ijs toont — een verwijzing naar smeltende gletsjers, een van de meest zichtbare symptomen van een zieke planeet. Het ijs neemt de vorm aan van een zandloper en toont ons niet alleen dat de tijd opraakt, maar ook dat de klimaatverandering geen traag proces is, maar een exponentieel verloop kent. Het kantelpunt komt voelbaar dichterbij. Kunnen we datzelfde buikgevoel vertalen naar onze eigen situatie, wanneer we naar buiten kijken of het nieuws lezen? Het werk doet denken aan Olafur Eliasson's *Ice Watch*, waarin hij twaalf grote ijsblokken uit Groenland in de vorm van een klok op een plein plaatste. Bezoekers werden uitgenodigd het ijs aan te raken en werden zo geconfronteerd met het smelten van de poolkappen.

Het tweede luik van het werk toont een video van een *in situ* artistieke interventie, en een installatie met een vloedlijn op een lichtbak. *Floodline* bestaat uit zand en zaden van de ginkgo biloba, verspreid over verschillende locaties in Brussel. Dit eenvoudige beeld roept een rijkdom aan betekenissen op. Het katapulteert ons in de toekomst, waarin de zee misschien tot in Brussel reikt en het stedelijk landschap verandert in een maritiem landschap. Het activeert onze speculatieve verbeelding: hoe zal onze leefomgeving veranderen, op korte én lange termijn? Onze aandacht wordt vervolgens getrokken naar het gebruikte materiaal: zand uit de Noordzee en ginkgo biloba-zaden. Die laatste bieden hoop. De ginkgo biloba wordt gezien als een 'levend fossiel': ze bestaat al meer dan 200 miljoen jaar. De boom overleefde zelfs de atoombommen op Hiroshima en Nagasaki en werd een symbool van hoop en veerkracht.

*Floodline* roept herinneringen op aan *Cuando la fe mueve montañas* (wanneer geloof bergen verzet) van de Belgisch-Mexicaanse kunstenaar Francis Alÿs, waarin hij met 500 vrijwilligers een zandduin in Peru 10 cm verplaatste. Dat werk toonde de dynamiek van maximale inspanning en minimaal resultaat die historische en sociale verandering vaak kenmerkt, en demystificeerde tegelijk de romantiek van sociale actie. Het is geen heroïsch gebaar van revolutie, maar taai, traag, ogenschijnlijk onmogelijke arbeid. Net als Alÿs, en toch omgekeerd, werkt Kevin alleen. Hij toont dat er nog steeds daadkracht ligt in het individu — niet als een neoliberale mythe van persoonlijke verantwoordelijkheid, maar als potentie. De focus ligt op mogelijkheden, niet op schuld of verlamming. De kiem van historische verandering kan door één persoon worden geplant. Tegelijkertijd toont het werk hoe enorm het fenomeen verandering is, en hoe nietig onze menselijke aanwezigheid soms lijkt. Zoals het verplaatsen van een zandduin: een waanzinnige onderneming.

Hoe ontmoedigend de metaforische berg van klimaatverandering ook voor ons opdoemt: *Inwijken* wil geen angst aanjagen. Het probeert in plaats daarvan een verhaal te vertellen dat groter en dieper is — in de hoop dat we ons opnieuw, op een zintuiglijke en betekenisvolle manier, kunnen verbinden met onze leefomgeving. Het presenteert het kwalitatieve verhaal naast de kwantitatieve cijfers die aantonen hoe onontkoombaar de situatie is — om eerst te verzachten, en dan het publiek zachtjes tot actie aan te zetten. Niet vanuit de druk van naderend onheil, maar vanuit zorg en verbeelding.

Elisa Demarré

Geschreven voor het kleinschalig bovenlokale cultuur project '*Inwijken*' van Stray Light vzw, Werkplaats Walter en De Jonge Academie, met de steun van de Vlaamse Overheid.

